

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... на тема:

АУДИО-ВИЗИЯ И ДОКУМЕНТАЛНО СЪДЪРЖАНИЕ В ЛИТЕРАТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

на докторант Георги ТОШЕВ

научен ръководител: проф. д-р Владимир АТАНАСОВ

Трудът е структуриран от няколко основни части: въведение, четири глави, изводи и обобщения и заключение. Първа глава е посветена на отношението „печатен текст и аудио-визуален образ“ в особеностите на възприемането. Втора глава разглежда проекта за мултимедийното учебно помагало. Трета глава засяга въпроса за четенето в мултимедийна среда. Четвърта част е посветена на кинообразованието и литературното образование. Използваната литература включва 133 източника на кирилица и на латиница и 75 интернет източника.

Въведението представя мотивацията за избора на темата на дисертационния труд за функциите на аудио-визуалното и документалното съдържание в литературното образование, целите, обекта и предмета на изследването и предлага изследователска хипотеза.

Основната цел на изследването е да се анализира въздействието на аудио-визуалните и документалните материали върху четенето и възприемането на литература. Второстепенни цели са включване и разработване на методически модели за тяхното интегриране в учебния процес и проучване на обратната връзка от ученици и преподаватели относно ефективността на тези подходи.

Обект на дисертационния труд е литературното образование като система от методи, средства и подходи за преподаване и възприемане на литература в условията на усилена дигитализация.

В предмета изследването се фокусира върху взаимодействието между аудио-визуалните технологии и документалното съдържание в контекста на литературното образование, с крайна цел оптимизиране на качеството на образователния продукт.

Основната хипотеза е, че използването на аудио-визуални и документални материали в литературното образование повишава разбирането, ангажираността и критическото мислене на учениците, като същевременно разширява интерпретативните подходи към художествения текст.

Първа глава от труда, озаглавена „Печатен текст и аудио-визуален образ – особености на възприемането“, разглежда редица ключови аспекти, свързани с културата, образованието, функционалната грамотност, природата на текстовете (словесни, печатни, аудио-визуални), историята на киното и образованието, както и въздействието на новите медии върху литературното обучение.

В първа глава приносите на докторант Георги Тошев намирам на първо място в личната мотивация и визия. Авторът ясно изразява мотивацията си да изследва темата, произтичаща от дългогодишен интерес и опит в интегрирането на образи и технологии в литературното образование. Той е убеден, че технологиите могат да обогатят учебния процес и да го направят по-достъпен и ангажиращ.

Уникално е също, че докторантът интегрира личния си опит като продуцент и режисьор на документални филми, като използва като примери свои филми – „Пътуване“ (2018) за Невена Коканова, както и документалната си трилогия за Четвороевангелието на цар Иван-Александър. Той анализира методологията и педагогическия потенциал на тези филми. Това му дава възможност да формулира собствени изследователски въпроси и хипотези за въздействието на аудио-визуалните адаптации и документалното съдържание върху литературното разбиране и критическото мислене, както и своя хипотеза за инструменталното сътрудничество между литературата и аудио-визията.

Правят впечатление разсъжденията върху същността на образованието и медиите. Докторантът предлага собствено разбиране за образованието като процес на промяна и създаване на ново качество на живот. Той подчертава, че проблемът с функционалната грамотност е „парлив в контекста на активната дигитализация“ и предлага начини за нейното развитие чрез използване на аудио-визуални средства. Също така изразява балансирані наблюдения относно предимствата и рисковете от дигитализацията и използването на аудио-визуалните средства.

Като цяло, първа глава представлява задълбочен теоретичен и емпиричен анализ на връзката между литературното образование и аудио-визуалната култура, като авторът аргументира необходимостта от иновативни подходи, подкрепени както от академични изследвания, така и от собствения му практически опит като преподавател и филмов творец.

Втора глава от дисертационния труд разглежда идеята за създаване и прилагане на мултимедийно учебно помагало в литературното образование, като се фокусира върху интеграцията на традиционни методи със съвременни аудио-визуални технологии. Главата детайлизира концепцията, дизайна, организацията на съдържанието и конкретен

модел на такова помагало, включително приложението му за деца със специални образователни изисквания.

Георги Тошев определя мултимедийното учебно помагало като софтуерен продукт, комбиниращ текст, звук, графика, видео, анимация и 3D виртуална реалност. Целта му е да направи обучението по-дълбоко, интуитивно и емоционално, стимулирайки интереса, ангажираността и критическото мислене на учениците. Подчертава се значението на добре структурирания дизайн, който улеснява възприемането и усвояването на материала, както и пренасочва фокуса от учителя към активността на ученика, съгласно конструктивисткия подход. Изтъква се важната роля на аудио-визуалното и документалното съдържание за подобряване на достъпа до информация и мотивацията при деца с аутизъм и други СОП. Предлага се логична структура, включваща въведение, модули с теоретична информация, интерактивни елементи, примери, практически упражнения, раздел за оценка и допълнителни ресурси (като речник). Набляга се на селекцията на съдържанието за яснота и ефективност. Авторът достига значими приноси, които надхвърлят теоретичното изследване, като интегрира личния си професионален опит като режисьор и продуцент на документални филми и преподавател.

Глава трета „Четенето в мултимедийна среда“ от дисертационния труд на Георги Тошев изследва съществените трансформации, които претърпява актът на четене и възприемане на литературното съдържание в съвременния дигитален и аудио-визуален контекст. Тази част дефинира четенето като фундаментална човешка способност и неразделна част от културата, проследявайки нейната еволюция от древните писмени системи до днес. Авторът разглежда културата като „макротекст“ и комуникативен процес, в който четенето е диалогично действие, водещо до разбиране и самопознание. Разглеждат се предимствата на четенето в мултимедийна среда, включително по-доброто възприемане на сложни концепции чрез комбинация от изображения, видео, аудио и интерактивни елементи, както и повишена ангажираност и запомняне на информацията. „Четенето“ на документално кино е процес, който комбинира зрителни и слухови стимули за формиране на информация и послания. Обсъжда се реториката на аудио-визуалния език, конструирането на образи на личности чрез селективно представяне и ролята на монтажа.

Докторантът проявява интерес към ролята на биографичните документални филми за значими творци като Невена Коканова, Татяна Лолова, Наум Шопов, Катя Паскалева, Лили Иванова и Бинка Желязкова. Подчертава се как тези филми съхраняват

културното наследство, предоставят контекст за епохата и разкриват човешкия и творческия път на личностите. Акцентът пада върху образователната функция на филмите за развиване на литературни и социокултурни компетентности, както и на критическо мислене. Финалната част обобщава ключовите изводи за необходимостта от изграждане на аудио-визуална грамотност.

Георги Тошев допринася към проблематиката на четенето в мултимедийна среда със защитата на тезата за трансформирането на читателските нагласи в критическо и творческо отношение към информацията, получена по аудио-визуален канал в превръщането на пасивния читател в активен участник. Докторантът изрично предупреждава за необходимостта от баланс в използването на медийни канали, за да се избегне плъзгане по повърхността на информацията и да се осигури дълбоко вникване и преживяване. Авторът разглежда собствената си работа по дигитализация и трансформация на архивни материали в документални филми (напр. „Пътуване“) като „съзнателен теоретико-практически жест“, който съчетава артистични и теоретични принципи за интерпретация и визуална репрезентация, създавайки нови педагогически модели.

Той предлага детайлен модел за структуриране на мултимедийно учебно помагало, включително идеи за съдържание (напр. Вазовата „Епопея на забравените“ с интерпретацията на Мариус Куркински), интерактивни елементи и принципи за дизайн, съобразени с когнитивната теория за мултимедийното обучение. Систематизира разбирането за филмовата педагогика (кинопедагогика) като система от методи и инструменти за смислено възприемане на филми в образователна среда, насочена към развиване на визуална култура и критическо мислене. Представя идеята, че филмът и киното задоволяват психологическата потребност от „набавена реалност“, която събужда рефлексията у младите хора и разширява техния индивидуален свят.

В трета глава Георги Тошев представя всеобхватен поглед върху потенциала на аудио-визуалните средства и документалното кино за модернизирание на литературното образование, като същевременно предлага практически насоки и подчертава необходимостта от баланс и критическо осмисляне при тяхното използване.

Четвърта глава от дисертационния труд, озаглавена „Кинообразование, литературно образование и филм“, задълбочава разбирането за взаимодействието между традиционното литературно образование и динамичния свят на киното и аудио-визуалните изкуства. Главата разглежда ключови концепции, методически подходи и изразява приносни идеи на автора относно интегрирането на документалния филм в

учебния процес. Г. Тошев твърди, че аудио-визуалните форми (филм, видео, документална поредица) са инструмент на познанието. Той смята, че те не само насърчават разбирането и оптимизират четивната култура, но също така изострят наблюдателността, вниманието към детайла и умението за свързване на визуално и акустично съдържание.

Интересна и полезна е частта за кинопедагогиката като система от методи и съдържателни инструменти, които формират умения за смислено възприемане и критическо мислене за различни културни текстове. Г. Тошев изтъква, че кинопедагогиката не само разширява хоризонта на учениците, но и включва разбиране за това как се постига визуалност, как се гради сценарий, характер, драматургия на диалога, функция на камерата, светлината и монтажа. Авторът подчертава, че филмът създава „работеща илюзия за реалност“, която удовлетворява потребността на учениците от познание и самопознание, но в същото време отчита, че в някаква степен обучаващите се трябва да познават езика на киното, с който се постига специфичната изразна система на това изкуство.

Приносният момент е убеждението, че общуването на младите хора с естетическите реалности в документалното кино води до самопознание и творческо въображение, особено когато се представят филми за известни личности, които въздействат вдъхновяващо и емоционално.

Четвърта глава на дисертацията изгражда солидна теоретична основа за интеграцията на киното и аудио-визуалното съдържание в литературното образование, като представя филма не просто като илюстрация, а като равноправен „текст на културата“, способен да обогати разбирането, да развие критическото мислене и да предизвика дълбоко емоционално и интелектуално преживяване у учениците.

Въз основа на представените източници, дисертационният труд на Георги Тошев, озаглавен „Аудио-визия и документално съдържание в литературното образование“, демонстрира очевидни качества и приноси.

Трудът се отличава с комплексност и задълбоченост, обхваща както теоретични аспекти, така и практически приложения. Дисертацията е актуална и иновативна – разглежда взаимодействието между аудио-визуални технологии, документално съдържание и литературното образование в условията на усилена дигитализация. Тя предлага иновативни подходи за интегриране на тези елементи в учебния процес. Георги Тошев уникално интегрира личния си дългогодишен опит като продуцент и режисьор на документални филми и преподавател. Този практически опит обогатява теоретичния

анализ и му позволява да формулира собствени изследователски хипотези и модели. Дисертацията не само анализира въздействието на аудио-визуалните материали, но и разработва методически модели за тяхното интегриране в учебния процес.

Предвид всеобхватния характер на изследването, задълбочения теоретичен и емпиричен анализ, значимите приноси на автора, произтичащи от неговия професионален и личен опит, както и практическата приложимост на предложените методически модели, дисертационният труд на Георги Тошев представлява сериозно изследване в областта на педагогиката. Той отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ и има потенциал да окаже влияние върху модернизирването на литературното образование. Ето защо, на базата на представените аргументи и анализ на дисертацията, предлагам на докторант Георги Тошев да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в Професионално направление 1.3. *Педагогика на обучението по....*

18.09.2025

В. Търново

доц. дн Владимир Донев